

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via San Daniele, 88
Tel. 56033 - Poštni predal 186
Glavni in odgovorni urednik
VOJMIR TEDOLDI
Tiskarna T. Marion - Videm

MATAJUR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

NAROČNINA:
Za Italijo: polletna 600 lir -
letna 1000 lir - Za inozemstvo:
polletna 800 lir - letna 1500 lir
Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 50 lir

Leto XVIII - N. 3 (362)

Udine, 15. februarja 1967

Izhaja vsakih 15 dni

V OKVIRU MEDSEBOJNIH ODNOSOV TREH OBMEJNIH DEŽEL

Furlanija želi povečati izmenjavo s Slovenijo

Predstavniki videmskih gospodarskih krogov zahtevajo širše trgovinske izmenjave s sosednjimi obmejnimi področji, posebno s Slovenijo - Lansko leto se je trgovinski dotok znatno povečal z Avstrijo dočim se je zmanjšal s Slovenijo

Na nedavnem sračanju med predstavniki poslovnih krogov iz videmske pokrajine, Slovenije in avstrijske Koroške v Vidmu, je podpredsednik videmske trgovinske zbornice dr. Ferruccio Job podal daljše poročilo o trgovinskem poslovanju med videmsko pokrajino na eni ter sosednjimi območji Slovenije in avstrijske Koroške na drugi strani. V tej zvezi je videmski strokovnjak poudaril željo poslovnih krogov iz videmske province, da bi se obseg trgovinske menjave zlasti s Slovenijo v prihodnje po možnosti občutno razširil, kajti sedanji obseg ne ustreza realnim možnostim, ki se nudijo na tem področju. «Dokaz za to je obseg izmenjave, ki jo videmska provinca nasprotno realizira z drugo sosedno državo, namreč z Avstrijo, ki ima manj prebivalcev kakor Jugoslavija». — je govornik ob tisti priložnosti zaključil svoja izvajanja.

S tem v zvezi smo se pri zunanjetrgovinskem sektorju videmske trgovinske zbornice pozanimali za razvoj trgovinske menjave njenega področja s sosednimi področji v Avstriji in Jugoslaviji.

Iz podatkov, s katerimi so nam postregli, je razvidno, da je videmska pokrajina v letu 1964 izvozila v sosedno Avstrijo za milijon 713.000 do-

larjev blaga, naslednje leto pa se je izvoz povečal na 1.846.257 dolarjev. Izvoz v Jugoslavijo je bil v obeh letih sicer občutno manjši, saj je znašal v letu 1964 321.201, naslednje leto pa 995.410 dolarjev, vendar pa je zelo zanimivo dejstvo, da so se dobave blaga jugoslovanskemu tržišču od leta 1964 do 1965 več kakor podvojile.

Uvoz blaga iz Avstrije izkazuje za videmsko provinco v 1. 1964 8.661.020, v letu 1965 pa 10.896.564 dolarjev. Uvoz iz Jugoslavije pa v letu 1965 vrednost 3.327.582, v naslednjem letu pa že 4.689.807 dolarjev. Tudi za nadaljnji razvoj nakupov jugoslovanskega blaga se po vsem tem odpirajo nove ugodne možnosti za jugoslovanske poslovne organizacije. V tej zvezi

naj omenimo še razliko, ki obstaja med videmskim uvozom in izvozom glede na jugoslovansko tržišče: letu 1964 je uvoz znašal, kakor rečeno, 3.327.582 dolarjev, izvoz pa 421.201 dolar; za Jugoslavijo se je torej zadevna trgovinska bilanca zaključila s pribitkom. Isto se je zgodilo v 1. 1965, ko je videmska pokrajina izvozila v Jugoslavijo za 995.410 dolarjev blaga, izvozila iz nje pa za 4 milijone 689.807 dolarjev, tako da je bilanca na dan 31. 12. 1965 izkazovala ponoven pribitek 3.694.397 dolarjev za Jugoslavijo. Zal nam niso še na voljo podatki o razvoju poslovanja v pravkar zaključenem letu 1966, tako da bi lahko sledili temu razvoju tudi v novejšem času. Po vsej verjetnosti pa bo prišlo do podrobnejše preučitve tega vprašanja na enem izmed sestankov med predstavniki videmskih, slovenskih in koroških poslovnih krogov, ki jih namerava v do glednem času sklicati vodstvo trgovinske zbornice iz Vidma.

Kaj izvažajo in kaj uvažajo videmska pokrajina iz Jugoslavije? Oglejmo si nekoliko pobliže spisek izvoznih in uvoznih postavk za 1. 1965: izvoz: kotli, grelne naprave, mehanični izdelki: 895.275 dolarjev (leto poprej 333.027); bombaž: 24.973 dolarjev (leto poprej praktično nič); vozila, avtomobili, traktorji, kolesa in druga vozila: 16.441 dolarjev (leto poprej je bil izvoz znatno višji, ter je znašal 74.572 dolarjev); kovinski pribor: 12.583 dolarjev (leto poprej praktično nič); razne tkanine: 8.555 dolarjev (leto poprej nič); ekstrakti za industrijo kože, tanin in derivati, barvila, laki, črnila, itd.: 8.102 dolarja (leto poprej 1.605); surovo železo: 6.615 dolarjev (5.120); volna in čitala: 5.950 dolarjev (leto poprej nič); predivo iz umetne smole: 4.464 dolarjev (leto poprej nič); papir, lepenke in podobni izdelki: 3.241 dolarjev (leto poprej nič); itd. Uvoz: les, lesno ogelje, razni lesni izdelki: 1.561.022 dolarjev (leto poprej 1.200.80); žita: 1.496.686 dolarjev (603.460); železarski izdelki: 554.294 dolarjev (462.700); meso in mesni izdelki: 493.331 (477.780); živina za rejo in zakol: 260.734 (342.562); stročnice, sadje, zelenjava in podobni kmetijski pridelki: 183.900 (36.235); košare, vrtno pohištvo in drugi izdelki iz povečati izmenjavo s Slovenijo pletenega vrba: 80.511 (99.002); semena, industrijske rastline in zdravilna zelišča: 37.578 (32.215) dolarjev, itd. (K vsemu temu je treba dodati še promet blaga v obe smeri, v okviru poslov, ki se vsako leto sklepajo na podlagi posebnega dogovora o sejemski operaciji «Alpe-Adria» ter v okviru maloobmejne blagovne menjave, kolikor se ta nanaša na videmsko provinco).

V zvezi z blagovnim prometom med Vidmom in Slovenijo pa naj za premerjavo navedemo še nekaj podatkov o trgovinskem poslovanju med Vidmom in Avstrijo. Na primer pri izvozu bomo ugotovili, da je videmska provinca med letom 1964 in letom 1965 povečala uvoz živine iz Avstrije z 2.602.814 na 3.533.735 dolarjev; prav tako se je povečal uvoz lesa in lesnih izdelkov (1. 1964 5.103.071, 1. 1965 5.326.614 dolarjev); uvoz železa in jekla je poskočil celo s 64.967 na 1.031.432 dolarjev. Med najvažnejšimi postavkami naj omenimo še uvoz papirja in lepenke (1. 1964 507.170, 1. 1965 513.888 dolarjev) in uvoz tehničnega blaga za papirnice (1. 1964 140.490, 1. 1965 pa 105.613 dolarjev). V zameno dobavlja Videm Avstriji velike količine raznega blaga, predvsem stroje in opremo (1. 1964 664.406, 1. 1965 717.479 dolarjev), cement, gradbeni material, keramiko in podobne izdelke (1. 1964 168.501, 1. 1965 300.743 dolarjev), železne izdelke (219.471 — 207.910 dolarjev), itd.

ZA VEDNO BOLJŠE SOSEDSKE ODNOSE

Prizadevanje političnih krogov SR Slovenije za zamejske Slovence

Izvršni odbor glavnega odbora SZDL Slovenije je pozitivno ocenil razvoj obmejnega sodelovanja Slovenije in sosednih dežel Furlanije-Julijske v Avstriji in Italiji ter Koroške v Avstriji ter z obmejnimi področji Madžarske. Velik prispevek k razvoju teh odnosov dajejo narodne manjšine teh dežel. Izvršni odbor je s tem v zvezi ugotovil, da mora naša družba še nadalje poglobljati enakopravnost narodnih manjšin, dosledno izvajati sistem dvojezičnosti v Sloveniji ter pospe-

Na sliki vidimo Videm s svojim znamenitim zgodovinskim gradom, mesto, kjer so se pogajali zastopniki tromejnih dežel Furlanije, Slovenije in Koroške za izboljšanje gospodarskih in turističnih medsebojnih odnosov teh treh dežel.

SPREGOVORIL JE «DOM»

Beneški Slovenci inamo zopet svoj verski list

ANNO XXXIX - N. 12 (1)

Dicembre 1966

Zadnje dni decembra je izšla prva številka obnovljenega verskega glasila za beneške Slovence «DOM». Ta list je že izhajal pred 39 leti, pa je, na žalost, zaradi fašističnega pritiska in popustljivosti višjih cerkvenih krogov v Vidmu prišel le enajstkrat med naše ljudstvo. Ta številka je torej dvanajsta. Naslovna stran, ki jo je izdelal slikar Klavdij Palčić iz Trsta, ima na sredi tipični beneško-slovenski dom; na levi je višarsko svetišče, na desni pa svetišče Stare gore. V uvodniku je zapisano, da sta ti dve svetišči največji božji poti Beneške Slovenije in da je pod varstvom Marije Device naša zemlja ohranila svojo katoliško vero in jo želi ohraniti tudi v bodoče.

V uvodniku je tudi povedano, zakaj nosi list ime «DOM». Dom pomeni hišo, družino, starše, očeta, ženo, otroke, lastni jezik, tradicijo, pesmi, domačo cerkev, rojstni kraj. Dom ni prazna beseda, je naše življenje, zato je človeku najbolj pri srcu.

List «DOM» je pisan v slovenskem narečju, ker je ta naš materni jezik. List je namenjen tudi našim emigrantom. Veže naj jih z do-

mačo zemljo in z zvonovi njihovih cerkva.

Novega lista se nismo razveselili samo mi pri «Matajurju», ampak vsi Slovenci, kajti tako ne bomo več mi sami, ki bomo prinašali vesti iz domačih krajev in branili naše ljudstvo in zahtevali zaščito naših manjšinskih pravic. Novi list pa je tudi dokaz, da je koncilski duh zajel tudi odgovorne cerkverne kroge v Vidmu, ki so še do nedavnega zanikali naš obstoj.

«DOMU» želimo mnogo uspeha in da bi mirno nadaljeval začeto pot za desego vseh pravic, ki nam pritičejo kot Slovincem, ki živimo na najzapadnejši veji slovenskega debela.

REZIJA

Ljudje iz Liščec nočejo plačati davkov, ker jim ne popravijo ceste

Ljudje iz Liščec in bližnjih zaselkov so zelo ogorčeni, ker se nihče ne usmili ceste, ki vodi od električne centrale proti njihovi vasi. Ze leta in leta jim občina samo obljublja, da jo bo uredila, a odloči se ne. Cesta je bila zgrajna še leta 1915 in so jo zgradili vojaki, ker je služila vojski, potem je pa prišla pod občinsko upravo. Sedaj je v obupnem stanju in se skoraj ne more voziti po njej. Poslabšala se je še bolj po lanskim povodnjah. Obup ljudi je prišel do vrhunca.

Tele dni so v Liščecah dobili pozivnice, naj plačajo davke. Na občino se je tako podala delegacija, ki je poleg zavrženih davčnih listin predložila tudi protestno pismo, katerega je podpisalo 28 družinskih poglavarjev in razložili zakaj so se odločili za ta korak. Ljudje namreč ne mislijo plačati davkov, dokler jim ne bodo popravili ceste, ki je za njih življenjskega pomena.

NA POKOPALIŠČU V VIDMU

SPOMINSKA SVEČANOST OB DVAINDUVAJSETI OBLETNICI SMRTI 23. PARTIZANOV

O tragičnem dogodku sta govorila bivši zaporni sotrpin ustreljenih duhovnik D'Agostini in prof. Morandini - Med ustreljenimi tudi en Rezijan in en Ljubljančan

Dne 12. t.m. so se v Vidmu spomnili 23 partizanov, ki so jih 11. februarja 1945. leta ustrelili fašisti. Svečanosti se je udeležilo precej ljudi, največ bivših borcev za svobodo «Garibaldincev» in «Ozopovcev» in sicer na prostoru pred videmskim pokopališčem v ulici Kalvarija ob vzidani spomniski plošči, kjer se je odigral strahotni pokol in so sedaj vklesana na marmornati plošči imena mučencikov — med katerimi tudi dva Slovence in sicer učitelj Anton Chinese iz Rezijske in Alojz Hlade iz Ljubljane — in besede:

«Contro questo muro - la sanguinaria ferocia nazifascista - sprezzante delle terni leggi di giustizia - ostaggi tratti dal carcere - all'alba dell'11 febbraio 1945 - per selvaggia rappresaglia spense». (Ob tem zidu je krvoločna fašistična krutost, zaničujoč večne zakone pravice, ob zori dne 11. februarja 1945. leta pokončila iz divjega maščevanja iz zapora prepeljane talce).

Prisotnih je bilo tudi več oblasti in civilnih in vojaških lokalnih in deželnih oseb, med katerimi bivši generalni poveljnik italijanskih partizanskih enot senator Fermo Solari - Somma, predsednik videmske pokrajinske uprave prof. Luigi Burtulo, prof. Giuseppe Jacolutti, predsednik furlanske ustanove za turizem poslanec dr. Faustino Barbina, geom. Pietro Pascolo in bivši poveljnik garibaldinske divizije «Picelli» Luigi Grion - Furore.

Bilo je tudi več zastav, med katerimi pokrajinskega ANPI (Zveza italijanskih partizanov), Zveze deportirancev, Zveze

družin italijanskih žrtev (ANFIM) Zveze borcev in povratnikov in Sekcije železničarjev iz Vidma in druge.

Ob vznožju spominske plošče so položili videmska občina, furlansko odporniško gibanje in ANFIM lepe vence.

Strahotni zločin, ki je bil eden tolikih in ki je povsod vzbudil gnus in srd proti nacističnim krivnikom, sta orisala z ganljivimi besedami duhovnik Erino D'Agostini - Unio, bivši deportiranec in sotrpin zaporniške celice ustreljenih v videmskih zapornih ter prof. Luciano Morandini.

Kako je prišlo do tega pokola? Ta je bil prav gotovo najbolj barbarski odgovor na uspelo akcijo partizanov štiri dni popreje, to je 7. februarja, proti videmskim zapornim, iz katerih so osvobodili 73 partizanov, večina teh obsojena na smrt ter dva duhovnika in tri angleške vojake.

Ob zori, dne 11. februarja 1945. leta je stopilo iz kamjona v ulici Kalvarija v Vidmu 23 nedolžnih talcev, ki so jih vzeli iz lokalnih zaporov. Dejali so jim, da jih bodo prepeljali v druge zaporniške prostore, kar seveda ni nihče verjel. Čeprav so slutili kaj jih čaka, so med potjo po mestu, ki se je prebujalo, peli odporniške himne.

Uvrstili so jih ob pokopališkem zidu ob desni strani stranskega vhoda, brez duhovne asistencije in jih pokončali z mitraljezi. Pred smrtjo, predno so se izgrudili pod točo svinca krivnikov, so vsi ponosno vzkliknili: «Viva la libertà, a morte il fascismo!» - «Živela svoboda, smrt fašizmu!».

Oficir esesevcev, nemški kapetan, ki je poveljeval izvršni četi, ki so jo sestavljali odpadniki in sicer pripadniki črnih brigad, ki so prosili okupatorja «visoko čast», da bi pobili lastne rojake, je potem pobesnel s pištolo proti umirajočim, katerih kri je nemo brizgala po zmurnjeni zemlji.

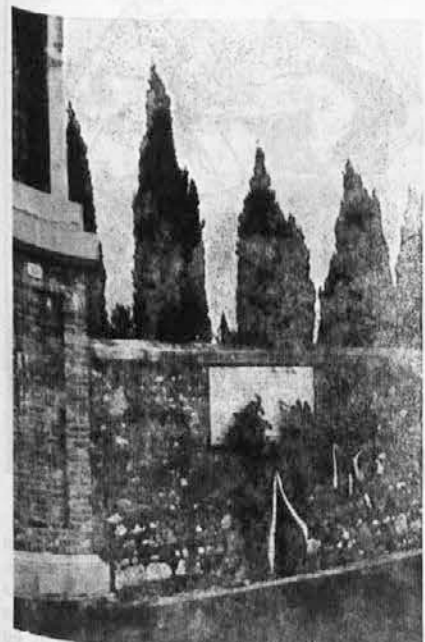
Po pokolu je esesovski oficir poklical pokopališkega patra (katerega je prejšnji večer dal zapreti) in mu velel, naj odpre železna vrata in kazanje na trupla žrtev ostro ukaza: «porti via quella roba» (odnesi proč to blago).

Svojci talcev, ki si niso niti zdaleka predstavljali kaj se dogaja, so jih prišli prav tistega jutra obiskat v zapore in jim prinesli nekaj hrane in obleke. Ko so se predstavili na vrata, so jim ostro odgovorili: «So na pokopališču, pojdite jih obiskat tja!».

Komaj si moremo predstavljati obupne prizore, ki so sledili, posebno žalost in obup mater; prizori, ki so se na pokopališču vpr.čo tolikega grozodejstva ponavljali še z večjo dramatičnostjo.

Zdi se, da hočejo tudi hladni grobovi, neme priče barbarstva, zagnati kamen proti avtorjem tega klanja.

In tudi ozračje teh dni in med ganljivo komemorativno cerimonijo se je zdelo, da je še vedno prepojeno s čustvom upora in graje za nezasiščen uboj tolikih mladih nedolžnih življenj.

Pokopališki zid, ob katerem so nacifašisti pred 22. leti ustrelili 23 mladih nedolžnih življenj.

OB KULTURNEM PRAZNIKU SLOVENSKEGA NARODA

Za naše emigrante

Obletnica Prešernove smrti Nova pravila za delavce ki gredo na delo v Švico

«Zdravljice» za naš kulturni praznik.

Praznovanje vsakoletnega Prešernovega dne se je po vojni spremenilo v velike manifestacije, ki zajemajo vso Slovenijo, po svoje pa vključujejo tudi nas zamejske Slovence, ki se — zavedajoč velikanskega pomena žive kulturne povezave z narodno celoto — zavestno vključujemo v praznovanje tega dne.

Spomin na Prešerna velja pesniku, ki je slovenščino dvignil na raven kulturnega jezika in našemu narodu priboril mesto med kulturnimi narodi. Velja pa tudi

človeku, ki je že v prejšnjem stoletju zapisal nesmrtno besede o prijateljstvu in sožitju med narodi. Besede, ki so aktualne posebno danes, ko se meje vedno bolj spreminjajo v mostove, preko katerih se čedalje močnejše pletejo vezi od človeka do človeka, od naroda do naroda; besede, ki so bile za časa Prešerna še utopijske, danes pa zlasti v našem delu sveta dobivajo obliko v dobrososedskih odnosih med deželami, ki so nekdanje resentimente že v veliki meri odstranile ter utrlje pot vsestranskemu sodelovanju.

Nova pravila za delavce ki gredo na delo v Švico

Ministrstvo za delo in ministrstvo za socialno skrbstvo opozarjata, da tudi v letu 1967 velja pravilo, da je potrebno za vstop v Švico dovoljenje za bivanje (permesso di soggiorno), ki mu ga pošlje delodajalec v Švici.

Delavci, ki nameravajo v Švico na delo, ne da bi prejeli našo delovno mesto, naj se obrnejo na lokalni pokrajinski urad za delo, kjer bodo poskrbeli, da jim bodo poslali skupno z delovno pogodbo tudi zagotovilo, da bodo dobili dovoljenje za bivanje v Švici.

Delavci in njihove družine, ki imajo že dovoljenje za bivanje v Švici, ker so tam delali leta 1966, morejo iti tja v letu 1967 dokler je ta dokument veljaven.

V Švici nov zakon za počitnice

V švicarski obveznostni zakonik so vključili nov člen 341 bis CO, ki predvideva:

dva tedna počitnic na leto za vse delavce; tri tedne počitnic na leto delavcem do 19. leta, za vajence pa do izpolnjenega 20. leta;

kantoni morejo podaljšati počitnice na tri tedne;

počitnice so plačane po pravilniku; možnost, da se razveljavijo ta pravila s skupno pogodbo, ki zagotavlja vsaj enakovredno ureditev za delavce ali z normalno delovno pogodbo.

Člen 73 zakona razveljavlja vse kantonske predpise, ki se tičejo počitnic, ker ti ne predvidevajo daljših počitnic, kot so zagotovljene v omenjenem členu 341 bis CO.

ŠVICA NE MARA TUJIH DELAVCEV

Kakor znano, je švicarska vlada omejila najmanjše tuje delavne sile. S tem je že

znatno prizadela razvoj gospodarstva in še posebno širjenje pomembnih družb in podjetij. Založniško podjetje «Editions Rencontre» je n. pr. nujno potrebovalo 280 do 320 delovnih moči, ki bi jih lahko našlo brez težav med tujci, toda zvezne oblasti so mu prepovedale najetje tujcev. Zaradi tega je zdaj podjetje, ki ima sedež v Lozani, bilo prisiljeno premestiti najpomembnejši del svoje dejavnosti v Mulhouse v Franciji. Ni izključeno, da bodo njegovemu zgledu sledili drugi.

Štipendije univerzitetnim študentom

Zunanje ministrstvo je sporočilo, da nudijo univerze v Baslu, Berni, Ženevi in Zürichu italijanskim državljanom štipendije za akademsko leto 1967-1968, da jim bo omogočen študij. Letna štipendija znaša od 4.500 do 5.200 švicarskih frankov.

Zainteresirani lahko zaprosijo razpisnatečaja na Zunanje ministrstvo (Direzione generale relazioni culturali - Ufficio V), kamor je treba tudi nasloviti prošnjo.

Jugoslavija naglo napreduje

Koncem leta 1966 je bilo v jugoslovanskem tisku objavljenih vrsto številk, ki kažejo razvoj Jugoslavije v tem letu. Iz tega pregleda je razvidno, da se je lani število prebivalstva povečalo za 233.000 na 19.741.000. S tem je pričakovati, da bo imela Jugoslavija konec leta že 20 milijonov prebivalcev.

V letu 1966 v Jugoslaviji ni le naraslo število prebivalstva, marveč tudi njegova produktivnost. Čeprav se je število zaposlenih zmanjšalo za 2,7 odstotka, je industrijska proizvodnja v povprečju narasla za 5 odstotkov, s čemer se je produktivnost povečala za 6 odstotkov. Nad povprečjem je narasla proizvodnja v industriji nafte (18%), v kmetijski industriji (15%), v elektrogospodarstvu (10%), v industriji papirja, tekstila in gume (8%), ter v živilski industriji (7%), v industriji potrošnega blaga in v črni metalurgiji (6%).

Rekorden porast proizvodnje je doseglo kmetijstvo, ki je produciralo 18 odstotkov več blaga, kakor leta 1965. Ta porast, ki ga je predvsem omogočila dobra letina, je pripomogel, da je lani družbeni proizvod narasel za 9 odstotkov.

V letu 1966 je bilo zgrajenih 130.000 novih stanovanj, kar je za 8000 več kot leta 1965. Število potnikov po vlakih in avtobusih je naraslo za 9 odstotkov na več kot 500 milijonov. Izvoz se je povečal za 10 odstotkov na vrednost 1502 milijardi dinarjev, uvoz pa je dosegel vrednost 1890 milijard dinarjev in se je povečal predvsem na področju potrošnega blaga, strojev in opreme.

Povprečni osebni dohodek je znašal 70.600 dinarjev na mesec in je v primerjavi z letom 1965 narasel za dobrih 20.000 dinarjev. 19 odstotkov zaposlenih je imelo več kot 100.000 dinarjev osebne mesečne dohodka. Koncem leta 1966 so imeli državljani na hranilnih knjižnicah naloženih 536,5 milijarde dinarjev, kar je

za dve tretjini več kot leta 1965. Število upokojencev je naraslo za 102.000 na 951.000, število študentov pa je naraslo za 7 odstotkov na blizu 200.000. Radijskih naročnikov so našli več kot 3 milijone, televizorjev pa 755.000.

ZANASE gospodinja Koristni nasveti

Nekatera živila v hladilniku neprijetno dišijo. Nepotrebni vonj se boste znebili, če boste imeli v hladilniku vedno košček starega kruha.

Pločevine za pečenje ne čistimo z vodo, temveč jo samo zdrgnemo z zaganjem in s soljo ter zbršimo s suho krpo.

Staro volneno blago bo kakor novo, če obleko razparamo in posamezne dele izpostavimo vroči pari. Madeže je potrebno seveda prej odpraviti.

Uvelega peteršilja ne dajte v vodo, temveč ga samo malo poškopite z njo, nato pa ga pokrijte s krožnikom. Sicer pa lahko denete uvelo zelenjavo v mrzlo vodo, v kateri ste raztopile žlico jedilne sode.

Surovo maslo navadno težko mešamo, da je lepo penasto. Uspeh bo večji, če ga bomo pred mešanjem posipali s ščepecem bele moke.

Odlično sredstvo za impregniranje čevljev zoper vlago je laneno olje. Z njim dobro prepožite čevlje v deževnih dneh, pa boste imele noge vedno suhe in tudi čevlji bodo bolj trpežni.

Cepljenje sadnega drevja

Sadno drevje razmnožujemo s cepljenjem. Pri tem prenesemo del zlahtnega drevesa na divjo podlago. Vedno pa moramo gledati na to, da razmnožujemo le tiste sadne sorte, ki so za naše razmere najbolj primerne. S cepičem prenesemo na podlago vse lastnosti, ki jih ima zlahtno drevo, na katerem smo narezali cepiče.

Cepiče režemo na zunanji strani drevesne krošnje ali krošnje. Najboljši so od srednjih vej. Od spodnjih se drevo ne razvija lepo in na vrhovih narezani cepiči prinesejo s seboj le bujno rasti drevesa, ki malo rodi. Cepiče narežemo meseca februarja, dokler je mrzlo in drevo počiva. Od vsakega drevesa jih rahlo povežemo z rafijo in damo v hladno klet v pesek.

Za uspešno cepljenje je potrebno imeti: dober cepilni nož, škarje, drevesno žagico, bruslji kamen in usnjen pas za ostrenje cepilnega noža. Kot vezivo je najboljša rafija in gumijasti trakovi.

Pri poletnem načinu cepljenja, očeslanju (okuliranju), rabimo samo rafijo, dočim pri vseh drugih tudi cepilni vosk. Cepilni vosk varuje rano pred mokroto in izsuševanjem ter pomaga, da se rana hitro zaceli.

Cepljenje spomladi: Najstarejši način cepljenja je v precep ali razkol. Na ta način cepimo le debelejše podlage. Najprej odžagamo podlago v primerni višini. Z nožem rano obrežemo, ker se le gladka rana rada celi. Na sredino nastavimo nož in debelec razkoljemo za nekaj cm globoko. Na vsako stran ob lubju ali koži damo cepič, in ga odrežemo kot zagozdo.

Cepiči v precepu močno držijo; zato samo s cepilnim voskom premažemo rano na podlagi in na vrhu cepiča.

Bolj priporočljiv način za precepljevanje debelejših podlag je žlebičkanje. Podlago odžagamo in z nožem obrežemo ali zgladimo. Ob strani naredimo do 3 cm dolg, trioglati žleb; globlina je odvisna od debeline cepča. Cepič odrežemo na tri očesa in na spodnjem koncu z ostrim nožem naredimo trioglato zagozdo, ki se mora točno prilagati v žleb na podlagi. Če je podlaga zelo debela, lahko naredimo na debelcu po dve ali tri take zareze. Vložene cepiče tesno privežemo in rane zmažemo s cepilnim voskom, kakor pri cepljenju v precep ali razkol.

Ako je podlaga samo nekoliko debelejša od cepiča, pri strani gladko odrežemo ozko plast lubja ali kože in nekaj lesa. Rana ne sme biti večja kakor na cepiču. Na cepiču, ki ima samo tri očesa, pod prvim očesom naredimo zarezo v les proti sredini cepiča. Od te zareze potegnemo z nožem navzdol, da je rez ravno tako dolga kakor na podlagi. Obe rani ali rezni ploskvi damo skupaj, tesno povežemo in premažemo s cepilnim voskom. Ker ima cepič v lesu zarezo s katero nekako sede na gladko obrežani rob podlage, imenujemo ta način cepljenja sedlanje.

Lahko tudi naredimo z nožem v kožo primerno dolgo zarezo, ki jo z nožem privzdignemo in pod njo vložimo cepič; — dobro povežemo z rafijo in rane pomazamo s smolo. Ta način se imenuje cepljenje za kožo.

JOSIP JURČIČ

SLOVENSKI JANIČAR

57. Večji del ljudi je pobegnulo v cerkev in na obzidano pokopališče, nekoliko v bližnjo hosto. Veliko pak so jih Turki posekali.

Menihi, ženske, otroci in starci so šli v cerkev, moške pa so se zbrali za zidom in sklenili, braniti se do zadnjega diha. Tu je pograbil vsak, kar mu je bilo pri roki, bodisi da je iz železa ali lesa izdelano orodje ali kol. Drugi so pobirali kamenje in ga metali na Turke.

58. V majhnih krdelih pritiskajo Turki na tabo. Ali kmetje so vedeli, da jim milosti ni pričakovati, zato so se hrabro branili za slabim zidom in s slabim orožjem proti neštevilnemu dobru oboroženemu sovražniku.

Nekateri Turek se je zvrnil pod slovensko pestjo; ali tudi marsikateri Slovenec je padel, zadet s turško puščico. Zmerom bliže in bliže se pomikajo turška krдела.

59. Že so najpogumnejši Turki plezali po zidu. Iz oči v oči, pest proti pesti se spopadajo. Zunanaj so se bliskale krive sablje, izza zida pak so prosti možaki vhteli različno orožje, ta svečnik oni drog. En sam mož je bil, ki je imel vojno orožje, ki je bil izurjen v boju. Janez z Mačerolca, je bil edini plemenitaš, ki je ostal pri ljudstvu. Ta je učil, kako naj se bijejo, bil je vedno tam, kjer je bilo najhuje.

60. Na severni strani tik obzidja je rasil lipa. Prdrzen janičar spleza med njene veje, njegova strela je zadela nekatero borilca za zidom. Janičarju je še veliko drugih splezalo na pomoč, krive sablje in ostri handžarji delali so zmedo med branilci. Kmetje se jamejo razmikati, že so Turki vseli na zidu, že je še samo Janez Mačerol z majhnim krdelom neustrahljivih mož težko branil to stran obzidja.

Narisal: M. BATISTA

Iz Kanalske doline

Delegacija rajbeljskih rudarjev šla v Trst na deželno prisodništvo

Izredno težko stanje rajbeljskih rudarjev - Stavka traja že več kot en mesec - Manifestacije v Trstu - Dežela naj bi rešila ta pereči problem

Pretekli teden sta deželni prisodnik za delo Dal Mas in prisodnik za industrijo in trgovino Marpillero sprejela v Trstu delegacijo rajbeljskih rudarjev. Delegacijo so sestavljali tudi zastopniki sindikalnih organizacij in člani interne komisije rajbeljskega rudnika, spremljali pa so jih deželni svetovalci Bergomas, Renato Bertoli, Chieu, De Caneva in Moro.

Na sestanku so sindikalni zastopniki in deželni svetovalci obrazložili izredno težko stanje 700 rudarjev, ki so zaposleni v rudniku svinca in cinkove svetilnice, ki stavkajo že več kot mesec dni, ker jim niso obnovili skupne pogodbe. Delegacija je zaprosila za tekočnjo intervencijo centralnih organov, da bi čimprej ponovno prišlo do pogajanj za obnovo pogodbe, ki je zapadla še leta 1965 in da bi se zaključila pogajanja za eventualni definitivni odstop rudnika AMMI.

Deželna prisodnika sta zagotovila svoje zanimanje in intervencije na pristojnih mestih.

Medtem, ko je bila delegacija na razgovoru z deželnima prisodnikoma, je okoli 200 rudarjev manifestiralo v Trstu na trgu «Unità».

Trbiž

Dežela naj priskoči na pomoč
Pred nedavnim je šel trbiški žu-

Izpod Kolovrata

Umrla je najstarejša žena

Dne 30. januarja smo pokopali na Krasu pri Dreki najstarejšo ženo dreške občine: 90 letno Marjanco Zuodar-Tončičevo. Bila je praprababica, mati petih živečih rodov. Bila je zelo priljubljena med svojimi vaščani, ker je bila dobrega srca, delavna žena in dobra mati. Njenega pogreba se je udeležilo dosti ljudi tudi iz sosednjih vasi.

Nov občinski tajnik v Dreki

Sedanji dreški občinski tajnik dr. Michele Riccuci je bil premeščen v Carlino, na njegovo mesto pa je prišel dr. Oreste Spina, ki je sedaj služboval v Moimacco.

Nesreča ne počiva

Pri prometni nesreči se je močno poškodoval trinajstletni Alojz Jurman iz Skal, ki se je pred dnevi izselil s svojo družino v furlansko vas Sv. Ivan ob Nadiži. Zlomil si je levo roko in dobil še več drugih poškodb. Ozdravil bo v približno 40. dneh.

V bolnico so morali peljati tudi 83 letnega Alojza Vogriča, ker je padel v hiši in se je močno udaril v glavo in v prsa. V bolnici so ga pridržali s prognozo 40 dni.

In tudi Ivan Jurman je moral v bolnico. Ko je delal v gozdu, mu je spodrsnilo in si je zlomil desno nogo. Ozdravil bo v enem mesecu.

Dve novi cesti v sovodenjaski občini

Tele dni je dala sovodenjaska občina v zakup gradnjo dveh no-

pan dr. Di Gallo v Trst in obiskal več deželnih prisodnikov. Prisodniku za javna dela je obrazložil slabo stanje nekaterih cest in mostov, ker so utrpeli lansko leto veliko škodo zaradi poplav. Prosil je tudi za deželni prispevek, da bodo mogli ojačiti vodovod in električno razsvetljava v Trbižu

Iz Terske doline

Gozdni požar na Bernadiji

Pred dnevi je prišlo na gori Bernadiji do hudega gozdnega požara. Plameni so zajeli okoli tri hektarje terena, kjer je raslo visoko drevje. Na srečo so opazili požar o pravem času ljudje iz Sedigle in Useunta, ki so ga s pomočjo gasilcev iz Vidma in Čente kmalu zadržali. Gozd je bil last večih kmetov iz okolice. Računajo, da so utrpeli za okoli 700 tisoč lir škode. Zavarovani niso bili. Karabinjerji so uvedli preiskavo, ker domnevajo, da je nekdo namerno zažgal.

Odnoslo mu je meziniec

Dostikrat se dogode zelo hude nesreče, ker so ljudje neprevidni. Tako se je dogodilo tudi 30 letnemu Fabiju Di Lenardu iz Učje, ki je našel v bližini vasi naboj lovske puške in ga začel z nožem vrtati. Ta je seveda eksplodiral in

vih cest, ki sta izredno važni tako za turizem kot za domače gospodarstvo. Zgradili bodo cesto, ki bo povezovala preko pobočja Matajurja vas Matajur in Ložac ter drugo, ki bo vezala Gorenjo Brdco z Dolenjo Brdco. Stroški za gradnjo prve ceste bodo znašali 52 milijonov lir, za gradnjo druge pa 27 milijonov in 340 tisoč lir. Cesto, ki bo vezala vas Matajur z Ložcem bodo klicali panoramična cesta, kajti od tam bo krasen razgled po sovodenjski dolini in vsej okolici.

Ni jih več med nami

V lanskem letu so umrli te-li ljudje iz štolanske fare:
Florjančič Marcela - Zetova, Tomazetič Antonija - Biznarjova, Dreščič Mario - Borgar, Gus Jožef - Parten, Tomazetič Ivan - Fincic, Gus Josipina - Zepac, Cigoj Alojz - Vigijac, Tomazetič Angela - Driconova, Dreščič Jožef - Goltin, Gus Matilda - Krucova v Belgiji, Cigoj Jožef - Guost v Belgiji.

Poročili so se

V lanskem letu pa so se poročili te-li:
Prapotnik Josipina (Moukova) z Bolzico Lucianom iz Corno di Rosazzo v Furlaniji, Gus Ilde (Partenova) z Di Turi Vitom iz Milana, Tomazetič Gianna (Zaplutnik) s Panterottom Danilom iz Orzana pri Čedadu, Namor Mirella (za hišo) z Snidero Dorinom iz Čedadu in Dreščič Renato (Šuštar) z Brisebois Coletta iz Canade.

in urediti pokopališče v Rajblju, Beli peči in v Kokovem.

Nato je bil župan sprejet pri deželnem odborniku za higijeno in zdravstvo dr. Nardiniju, s katerim se je razgovarjal o finansiranju za gradnjo zdravniškega ambulatorija v Trbižu. Obiskal je tudi prisodnika za finance dr. Tripanija, kateremu je potožil težkoče občine, na katere naleta-va pri kreditnih zavodih za dosego posojil, ker jim ti nalagajo previsoke obresti. Nazadnje pa je govoril tudi o rajbeljskih rudnikih, ki so sedaj pod deželno upravo in o drugih problemih, ki tarejo to rudarsko središče.

Vsi so mu dali zagotovilo, da bo Trbižu prav gotovo prišla naproti dežela, saj je izredno važno trgovsko in turistično središče na tromeji.

mu odnesel meziniec desne roke. Morali so ga takoj odpeljati v bolnico in bo ozdravil, če ne nastopijo komplikacije, v približno enem mesecu.

V bolnico so morali odpeljati tudi 37 letnega Alojza Barbarina iz Rezijske, ker je v Čenti tako nesrečno padel, da si je zlomil desno roko. Ozdravil bo v približno enem mesecu.

Fojda

Pomanjkanje vode

Letošnja zima je izredno suha in zato je v nekaterih vaseh zelo malo pitne vode, pa tudi vodovodne cevi so se zamašile, tako da so ponekod ostali skoraj brez nje. Občina je obljubila, da bo poskrbela za gradnjo novega vodovoda čim bo imela na razpolago potrebna sredstva. Ljudje bi želeli, da bi se rešilo to pereče vprašanje še pred poletjem, da ne bi imeli poleg drugih velikih skrbi še te težave.

Nov občinski tajnik

Videmski prefekt je s 1. februarjem imenoval za občinskega tajnika v Fojdi geometra Argea Zappetija, ki prihaja iz občine Rivignano.

Gozdni požar v Raščaku

Pretekli teden je prišlo v gozdu pri Raščaku do hudega požara. Na srečo so ogenj kmalu opazili in ga s pomočjo gasilcev iz Vidma pogasili v desetih urah in tako preprečili še večjo škodo, ki bi lahko nastala. Plameni se niso razširili na prostor, kjer raste visoko drevje, pogorelo je le grmičevje in frata in zato škoda ni velika. Kako je prišlo do požara, še ni znano.

Prapotno

Hud požar v Ibani

Pretekli teden je prišlo do hudega požara v hiši 63 letnega Alojza Makoriča iz Ibane. V dimniku so se vnele saje in plameni so se hitro razširili na podstrešju. Takoj so priskočili na pomoč sosede in poklicali so tudi gasilce iz Vidma, da so zadržali plamene. Kmet je utrpel okoli milijona lir škode.

Šolsko asistenco

Deželno prisodništvo za šolstvo je dalo občini Prapotno en milijon in 100 tisoč lir prispevka za šolsko asistenco obveznim šolarjem in 380 tisoč lir študentom strokovnih in srednjih šol.

Iz Nadiške doline

Sestanek županov

Koncem prejšnjega meseca so se sestali v Špetru župani občin Podbonesca, Sovodenj, Sv. Lenarta, Germeka, Srednj, Dreke, Špetra in župani svetovalcev občin Fojde, Tavorjane in Prapotnega. Sestanka sta se udeležila tudi prisodnik za javna dela dr. Masutto in deželni svetovalec Giacomo Romano. Vsak župan posebej je obrazložil deželnima predstavnikoma probleme svoje občine. Dr. Masutto je ob koncu sestanka prisotnim zagotovil svoje zanimanje in pomoč dežele, da se rešijo vsaj najtežja vprašanja.

Gradnja zadružne mlekarne v Ažli

V Ažli so pred dnevi začeli z gradnjo nove velike mlekarne, ki bo predelovala velik del mleka vseh nadiških dolin. Mlekarina bo zelo moderno opremljena in bo prinašala lokalnemu prebivalstvu velike koristi. Stroški gradnje bodo znašali okoli 90 milijonov lir, za kar bodo dobili deželni prispevek.

Sestanek ribičev

Pretekli teden so se sestali v Špetru ribiči čedadskega okoliša in Nadiške doline, da so razpravljali kaj je potrebno ukreniti, da bi se ustanovila ribiška rezerva, ki bi zavzemala vse vode tega področja. Sklenili, so da se bodo obrnili do vseh županov teh občin, da jim bodo ti dali potrebno moralno pomoč.

Za javna dela

Občinska administracija je dala v gradnjo cesto, ki vodi iz Petjaha proti cerkvi sv. Doroteje in ono, ki vodi proti Brnasu. Razširiti je dala tudi vodovodno mrežo v Ažli in sicer pri pokopališču. Celotni stroški za ta javna dela znašajo en milijon lir in jih bo v celoti krila videmska prefektura.

Praznik sv. Doroteje v Petjahu

Dne 6. t.m. na dan sv. Doroteje so imeli v Petjahu sagro ali vaški praznik. Bilo je zelo živahno, ker so prišli ljudje tudi iz okoliških vasi. Sedaj so doma še emigranti in zato je bilo toliko bolj veselo. Seveda ni manjkalo tudi sladkih gubanc, ki so karakteristična slaščica Nadiške doline.

Nesreča pri delu

Pri delu se je močno udaril v glavo nad očesom 58 letni Natale Tomazetič. Zdravniki so izjavili, da bo ozdravil v dveh tednih.

Podbonesec

Popravili bodo Landarsko jamo

Deželni odbor je sklenil, da bo dežela dala primeren prispevek za obnovo znamenite Landarske jame, nekdanje trdnjave nadiških Slovencev, ko so bežali pred Turki. Tudi načrt za obnovo je že pripravljen in ga je izdelal arhitekt Simonitti iz Sv. Petra. Načrt predvideva tudi ureditev poti, ki vodi iz vasi Landar proti jami. Pred nedavnim je izdal landarski župnik brošurico o Landarski jami, v kateri tudi med drugim pravi, da je nujno potrebno zaščititi ta spomenik.

Landarsko jamo je zares nujno potrebno valorizirati, da jo bodo poznali daleč naokoli, saj bi bila res prava vaba za izletnike, kar bi brez dvoma pripomoglo, da bi oživel tudi desni breg Nadiže, ki sedaj tako otožno sameva.

Mali obmejni promet

Meseca januarja je prekoračilo obmejni prehod v Štupci 36.639

italijanskih državljanov, drugih narodnosti v številni Jugoslovane pa 1377. V istem času je avtobus, ki povezuje Čedad s Tolminom prejel 1.150 potnikov, v obratno smer pa 3.900.

Premestitev občinskega tajnika

Predvideva se, da bo sedanji občinski tajnik g. Massimo Plozzer v kratkem premeščen v Talmassons, njegovo mesto pa bo prevzel g. Angelo Pepe, uradnik na špeterski občini.

Sv. Lenart

Slaba razsvetljava

Ljudje iz Sv. Lenarta so zelo hudi, ker imajo še vedno slabo razsvetljava. Napeljava so ojačili in razširili električno mrežo lanske pomlad, a luči še sedaj ne svetijo, ker niso priključene. Ljudje se vprašujejo, kje tiči vzrok, a ne dobe odgovora. Zimske noči so dolge in puste in morajo hoditi po temnih vaških ulicah, čeprav bi jih lahko imeli dobro razsvetljene.

Umrl je najstarejši mož

Pretekli teden je umrl 91 letni Ivan Kručil, ki je bil najstarejši mož šenlenarske občine. Vse svoje dolgo življenje je posvetil le delu in zato so ga ljudje spoštovali in imeli radi. K zadnjemu počitku ga je spremila vsa vas.

TAVORJANA

Popravili bodo obrežni nasip ob Bistrici

Tele dni je prišlo na občino sporočilo, da je deželno prisodništvo za kmetijstvo dodelilo na podlagi deželnega dekreta deset milijonov lir za ureditev obrežnega nasipa ob Bistrici (Chiaro) in sicer od Prestinta do Tojana.

Delo bo izvedlo «Ente friulano di economia montana» iz Vidma, ki bo razpisalo licitacijo. Ljudje so bili te novice zelo veseli, kajti Bistrica je ob vsakem večjem nalivu prestopala bregove in delala veliko škodo. Dostikrat je uničila in odnesla z njiv ob reki ves letni pridelek. Če bo delo dobro narejeno, bo odpravljena tudi ta nevarnost in se ljudem ne bo več treba bati dežja.

Ustanovili so športno zvezo

V Tavorjani so pred nedavnim ustanovili športno zvezo, h kateri je pristopilo 150 članov. Prvega sestanka se je udeležil tudi župan Piccaro, ki je prisotnim povedal dobro novico, da bo dežela dala prispevek za gradnjo nogometnega igrišča. In nogometna skupina? Sedaj bo treba sestaviti tudi to!

Nesreče

V bolnico so morali peljati 45 letnega Guerina Makoriča in 46 letnega Jožefa Makoriča oba iz Mažerol, ker sta prišla navzkriž z besedami in sta se stepla. Oba sta pri pretepu dobila hude poškodbe po obrazu in glavi. Prvi bo ozdravil v 15. dneh, drugi pa v enem tednu.

V bolnico je moral tudi 28 letni Delio Matelič tudi iz Mažerol, ker si je pri delu zlomil prst. Ozdravil bo v 20. dneh.

En mesec zdravljenja predvidevajo za 70 letnega Karla Gujona iz Prestinta, ker je padel in se močno udaril v glavo.

UN PROBLEMA ANCORA NON RISOLTO

Resia non vuol mollare Uccia ma Uccia ha bisogno di respiro

Anni addietro si era giunti al punto in cui sembrava quasi già cosa fatta il distacco della frazione di Uccia dal Comune di Resia - Ora si riparla nuovamente del problema - Valida comunque la prospettiva di rendere il più possibile percorribile l'attuale sentiero che, per il Musi, collega Uccia alla Val Resia.

Qualche anno fa si era giunti al vivo della questione che poneva di fronte il Comune di Resia e parte della popolazione della frazione di Uccia, di sua pertinenza ma dislocata oltre la catena del Musi; popolazione che, insoddisfatta per il mancato soddisfacimento di certe necessità locali, tra cui la luce elettrica, l'asilo, che ora ci sono, e l'acquedotto, e per le difficoltà

Di storie brutte ce ne sono dappertutto ma è meglio e più umano dimenticare

A volte, ma è sconsigliabile in persone comprensive, colte e intelligenti, per buttar giù, come si suol dire, il «pezzo» per una qualsiasi terza pagina di giornale — quella letteraria per intenderci — ci si serve, purtroppo, di qualche appiglio a sfondo macabro, anziché gentile e umanistico; e lo si fa talvolta, lo è da supporre, per calcare unicamente la penna sul titolo e scrivere, magari, «Una brutta storia», senza forse riflettere e come se di brutte storie non ne siano successe e non stiano succedendo dappertutto; e anzi più clamorose e sconcertanti di quella verificatasi parecchi anni addietro in quel di Masarolis come ad esempio l'assassinio consumato a Genova da poco nei confronti di un medico, la contemporanea soppressione a Roma con raffiche di mitra, di due giovani fratelli, l'assassinio in Piemonte del medico di Ciriè, e via dicendo.

Noi siamo dell'opinione che un caso particolare isolato, anche se di estrema efferatezza, sia bene non farlo rinverdire e, peggio ancora, riproporlo con temi angosciosi e inserirlo in quanti ancora quel caso neanche lo avevano conosciuto o appreso; e siamo anche d'avviso che un caso del genere non può e soprattutto non deve, se così si può dire, incomberne sul buon nome, o reputazione che sia, di una certa popolazione o di un qualsiasi territorio.

Ad esempio, sul fatto di sangue di Masarolis (la donna rinvenuta appesa ad un albero senza stracci addosso) giornalmisticamente si è speculato assai.

Pertanto, circa Masarolis, in sé e per sé, possiamo invece condividere i concetti generali di valutazione e di giudizio espressi dalla autrice specie là dove essa afferma che le «bellezze fugaci e nascoste non bastano a togliere la impressione forte della miseria esistente»: si tratta infatti di palante realismo; ed una delle realtà negative più evidenti e più preoccupanti è costituita dalla eccessiva rarefazione della popolazione inesorabilmente decimata dal doloroso fenomeno emigratorio che ha spopolato, e continua a spopolare appunto per mancanza di redditi, di fonti di lavoro e di assistenza, la località per la quale, sia ben chiaro, ben poco si è tentato di fare e fatto finora per la sua rinascita sociale ed economica e senza che i diritti etnici e linguistici le venissero mai riconosciuti.

Ma il nocciolo della questione, o meglio di questo nostro intervento, è quello di confermare agli amici di Masarolis ed a quelli dell'intera sua meravigliosa vallata i sensi della nostra massima stima con l'assicurazione che il nostro interessamento per i loro problemi non verrà mai meno, ne ora ne mai.

E concludiamo affermando che «come una rondine non fa primavera», un fattaccio, anche il più abominevole, non può infirmare per niente la reputazione del luogo e della gente ove il fattaccio ha avuto luogo.

d'ordine amministrativo, di cui diremo più avanti, voleva, se così si può dire, cambiar padrone.

Allora, infatti, questa parte della popolazione — la più sensibile ai propri diretti interessi economici — invocava con forza e con convinzione il distacco dal Comune di Resia per essere incorporata nel Comune di Lusevera; e non mancarono gli appelli alle autorità competenti della Provincia di Udine.

In realtà l'agglomerato di Uccia gravita giocoforza, con l'intera sua valle, specie in rapporto alle difficoltà orografiche costituite in primo luogo dalla catena del Musi, nella Val Torre e più precisamente in Comune di Lusevera cui appunto si chiedeva l'incorporamento amministrativo malgrado l'attaccamento a Resia e alle sue tradizioni etniche e linguistiche che qualche studioso vorrebbe di origine russa e qualche altro di origine turanica.

Sempre allora il Consiglio comunale di Resia riuscì a tacitare ogni cosa, vale a dire a insabbiare la questione venendo incontro a talune richieste dei frazionisti tra cui l'impianto dell'energia elettrica, lo asilo e altro ancora.

Presentemente — e precisamente da pochissimo tempo — il Consiglio comunale di Lusevera faceva di nuovo accenno, in fine di seduta, al problema di Uccia; e ciò non poteva che dimostrare che detto problema era rimasto ed è ancora

in piedi! E che si trattasse di una specie di sorpresa nessuno lo poté negare anche se un gruppo di ucciani si era appena recato dal Sindaco di Lusevera a chiedere il passaggio della frazione al Comune di Lusevera.

Senza dubbio il Comune di Resia vuole evitare i dispiaceri, per citare un caso... di altruismo, sofferti a suo tempo dal Comune di Latisana il quale dopo aver profuso ogni sua cura e ogni sua disponibilità finanziaria per la crescita di una sua frazione — Lignano — si è visto da essa abbandonare per trasformarsi in Comune autonomo.

Ad ogni modo, al lume della logica, le ragioni dei cittadini di Uccia che sostengono la necessità di staccarsi da Resia per inserirsi in una nuova orbita comunale, e precisamente in quella di Lusevera, sembrano più che valide. Infatti i cittadini di Uccia — che ora beneficia di un valico di prima categoria ma i cui abitanti si sono visti spesso, durante il periodo invernale, costretti a vivere isolati dal mondo, continuamente esposti al pericolo di venire aggrediti e sepolti dalle valanghe — per chiamare il medico o la levatrice non possono far altro, per via della quasi insuperabile catena montuosa del Musi, che recarsi in territorio extracomunale: a Lusevera oppure a Tarcento.

Non è infatti possibile, in casi di urgenza, ai cittadini di Uccia re-

carsi, appunto per via del Musi, nel capoluogo del proprio Comune. Si pensi che per ottenere un documento di Stato Civile o abbia bisogno di sbrigare pratiche burocratiche, queste e quelle di stretta pertinenza del Municipio di Resia che è sito a Prato, il cittadino che abita a Uccia, deve compiere la bellezza di oltre settanta chilometri in quanto deve seguire il percorso Tarcento - Artegna - Gemona - Venzone - Stazione Carnia - Resiutta per immettere quindi, dall'ultima località nominata, nella Val Resia.

Non si può certo pretendere che gli abitanti di Uccia si servano, sia pure durante la buona stagione, del sentiero-mulattiera del Musi, da cui sgorga il Torre, per portarsi nella sede municipale di Prato.

La realtà è questa: il percorso, durissimo e pericoloso e solo possibile nei periodi in cui non c'è neve e affrontabile comunque soltanto da elementi sanissimi, vigorosi e coraggiosi, è superabile, si badi bene, nella sola andata, come già detto, in non meno di sette-otto ore.

Più di qualcuno che d'inverno tentò di avventurarsi per quel sentiero, un po' carrareccia e un po' viottolo, morì sfinito o assiderato.

Una vecchia donna da noi interrogata in proposito per prima cosa ci ha risposto:

«E' una cosa veramente terribile andare a Prato per il Musi. Io

mi ci sono provata una volta ma tornai indietro presto con la poca roba che avevo portato con me nella gerla per venderla a Oseacco il primo paese grosso che si trova nella Val Resia. Ne ha fatto delle vittime, come spesso mi raccontava mio nonno, quel percorso da briganti. Che io mi ricordi, l'ultimo a rimetterci la pelle è stato un buon padre di famiglia il quale nel tentativo di superare il Musi, per recarsi in municipio, a Prato, a denunciare la nascita del suo sesto figlio (aveva scelto il sentiero in quanto stava per scadere il tempo utile per la denuncia), a un certo punto, vinto dal freddo intenso e dalla fatica, si accasciò sulla coltre di neve per non più rialzarsi. Il suo corpo, assiderato, venne rinvenuto dopo qualche giorno da una squadra di soccorso».

A sua volta, un uomo sulla quarantina — un emigrante rientrato dalla Svizzera in paese per trascorrere in famiglia il Natale e il Capodanno —, dopo essersi in linea generale dichiarato insoddisfatto della situazione in cui si trova Uccia, ha tenuto a precisare:

«Penso che se anche si dovesse venire incorporati nel territorio del Comune di Lusevera, come buona parte della popolazione lo sembra desiderare, un'opera, da tutti ritenuta necessaria, è quella di dare una certa sistemazione, pur tenendo conto delle molte indiscusse difficoltà d'ordine naturale, al sentiero che da Uccia porta, attraverso il Musi, a Resia scendendo per prima su Oseacco che è la frazione più popolosa del Comune e che si trova a sud del fiume Resia che taglia di netto in due la valle, da est a ovest».

Questa dell'emigrante è tuttavia idea corrente, diremmo quasi generale, come del resto è quasi generale l'apprezzamento che si fa nei riguardi degli amministratori del Comune di Resia che ha cercato, e cerca, di fare il possibile pur di accontentare la popolazione di Uccia nelle sue richieste e nei suoi bisogni.

Ad ogni modo — e concludiamo riservandoci però di ritornare sull'argomento se il caso lo richiederà — rendere il più possibile agevole questo collegamento, con opportuni lavori di difesa, con amplificazioni e con rettifiche, non vuol dire soltanto favorire le comunicazioni tra Uccia e Resia, e con ciò fornire la zona di un raccordo viario di indiscussa importanza, ma anche contribuire in notevolissima misura a far sì che anche da quelle parti l'industria turistica e alberghiera trovi modo di attecchire e svilupparsi; e si potrebbe cominciare, ci sia permesso il suggerirlo, con il creare una conveniente stazione climatica alpina ed estiva a Musi, la caratteristica e panoramica località che sorge dove sgorgano, chiaccherine e spumeganti, le acque del Torre.

AL CIMITERO DI UDINE

Rievocato l'eccidio di 23 partigiani

Sul tragico episodio hanno parlato don Erino D'Agostini, ex compagno di cella dei fucilati, e il prof. Luciano Morandini - Tra i martiri un resiano e un lubianese

Tre giorni fa sono stati degnamente commemorati i ventitre partigiani messi freddamente a morte dai brigatisti neri l'11 febbraio 1945.

Numerosi i convenuti, in maggioranza ex combattenti della libertà garibaldini e osovani, sul piazzale antistante l'ingresso del cimitero di Udine, in via Calvario, e sul cui muro, a destra, dove venne perpetrata l'orrenda strage, spiccano sul marmo, con i nomi dei Martiri — tra cui il maestro Antonio Chinese di Resia, Attilio Giordano di Nimis e Luigi Hlede di Lubiana —, queste parole:

«Contro questo muro - la sanguinaria ferocia nazifascista - sprezzante delle eterne leggi di giustizia - ostaggi tratti dal carcere - all'alba dell'11 febbraio 1945 - per selvaggia rappresaglia spense».

Molte anche le autorità e personalità civili e militari, locali e regionali, tra cui il sen. ing. Fermo Solari (Somma) ex Vice Comandante generale del C.V.L. (Corpo Volontari della Libertà), il prof. Luigi Burtulo Presidente dell'Amministrazione provinciale di Udine, il prof. Giuseppe Jacolutti, l'on. dott. Faustino Barbina Presidente dell'Ente Friulano per il Turismo, il geom. Pietro Pascoli e Luigi Grion (Furore) ex comandante della Divisione Picelli.

Parecchie pure le bandiere tra cui quelle dell'A.N.P.I. provinciale di Udine, dell'Ass. Naz. Deportati, dell'Ass. Naz. Famiglie Italiane Martiri (A.N.F.I.M.), dell'Ass. Naz. Combattenti e Reduci e della Sezione Ferrovieri di Udine.

Bellissime corone ai piedi della lapide avevano collocato il Comune di Udine, la Resistenza Friulana e l'A.N.F.I.M.

Con toccante parola hanno rievocato l'orrendo misfatto, uno dei tanti, che suscitò ovunque sdegno, esecrazione e odio verso gli sgherri nazifascisti, don Erino D'Agosti-

ni (Unio), ex deportato, che fu compagno di cella dei fucilati nelle carceri udinesi di via Spalato, e il prof. Luciano Morandini.

Come avvenne tale carneficina? Essa fu certamente la più barbara risposta alla riuscitissima azione svolta dai partigiani quattro giorni prima, e cioè il 7 febbraio, contro le carceri di Udine dalle quali vennero liberati settantatre partigiani, in massima parte condannati a morte più due sacerdoti e tre militari inglesi.

Ed ecco il fatto. All'alba dell'11 febbraio 1945, qualche istante prima delle ore 6, un grosso autocarro scaricò, in via Calvario, a Udine, ventitre innocenti ostaggi prelevati dal carcere locale. Si era detto loro che si trattava di un cambio di residenza, ma nessuno ci credette; e pur presaghi della fine, avevano attraversato la città, che stava svegliandosi, cantando gli inni della Resistenza.

Schierati a ridosso del muro di cinta del cimitero, sulla destra dell'ingresso secondario, senza alcun preambolo ne assistenza di sacerdoti, gli ostaggi vennero falcitati da rabbiose raffiche di mitra. Sulla soglia della morte, prima di crollare sotto il piombo dei carnefici, unanime e fiero è stato il grido di «Viva la libertà, a morte il fascismo!».

L'ufficiale delle SS, un capitano tedesco, che comandava il plotone di esecuzione, composto da rinnegati e precisamente da sottufficiali delle brigate nere che avevano chiesto agli occupanti «l'alto onore» di trucidare i propri compatrioti, infieri, poi, con la pistola, contro i morenti il cui sangue rigò a lungo la muta e fredda terra.

Compiuto il misfatto, l'ufficiale delle SS chiamò il frate del cimitero (che in serata fu tratto in arresto) e, dopo avergli fatto aprire il portone di ferro, indicando i cadaveri dei martiri, gli ordinò secco: «Porti via quella roba».

Ignari dell'accaduto e comunque ben lontani dal pensare ad un'azione così barbara e ignominiosa, i familiari degli ostaggi, proprio in quel tragico giorno — giorno fisso di visita alle carceri — si erano presentati in via Spalato per recare loro, con la parola della speranza, cibarie e indumenti.

Ebbene a questi familiari, sulla porta delle prigioni, fu sprezzantemente risposto: «Sono al cimitero, andateli a trovare là!».

Si possono appena immaginare le disperate scene che sono seguite specie da parte delle madri; scene che al cimitero, al cospetto di tanta brutale realtà, si sono poco dopo ripetute con ancor più commovente drammaticità.

Anche le gelide tombe, mute testimoni di tanta barbarie, sembravano voler scagliare la loro pietra contro gli autori della carneficina.

Ed anche l'atmosfera di tre giorni fa, durante la commossa e fiera cerimonia commemorativa, sembrava ancora pervasa da un sentimento di rivolta e di sdegnata riprovazione per l'inaudita efferata eliminazione di tante giovani innocenti vite umane.

Kupite najsolidnejše slovensko pohištvo, ki ga izdelujejo najbolj večji mizarji iz svetovno renomiranega lesa.

Projektirali so ga najbolj znani italijanski arhitekti.

Dobite ga po konkurenčnih cenah v

TRGOVINI

«MEBLO»

KIDRIČEVA V NOVI GORICI

Kupcem š področja Furlanije - Julijske Benečije dostavimo že ocarinjeno pohištvo na dom in ga montiramo.

CENA IN KVALITETA BREZ PRIMERE v trgovini «MEBLO» v NOVI GORICI